

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК [7.012:37]:378.091.64

Олена ВЛАСЮК,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри образотворчого
та декоративно-прикладного мистецтва
Рівненського державного гуманітарного університету

ЕЛЕКТРОННІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДИЗАЙН-ОСВІТИ

У статті проаналізовано потенціал використання електронних засобів навчання з метою підвищення ефективності дизайн-освіти. Запропоновано вдосконалення методичних параметрів навчального процесу через поширення та урізноманітнення означених засобів для покращення сприймання, структурування, систематизації та збереження значного за обсягом навчального матеріалу.

Ключові слова: електронні засоби інформаційного супроводу навчання, презентація, електронне методичне забезпечення, електронні підручники, електронні навчальні програми.

В статье проанализированы возможности электронных средств обучения с целью повышения эффективности дизайн-образования. Предложено усовершенствование методических параметров учебного процесса через распространение и разнообразие указанных средств для улучшения восприятия, структурирования, систематизации и хранения большого по объему учебного материала.

Ключевые слова: электронные средства информационного сопровождения обучения, презентация, электронное методическое обеспечение, электронные учебники, электронные учебные программы.

The article analyzes the possibilities of e-learning tools for improving the effectiveness of design education. The improved methodological parameters of the teaching process through the distribution and diversity of these funds with the aim of improving the perception, structuring, systematization and storage of large amounts of training material.

Key words: electronic means of information support of learning, presentation, electronic methodical maintenance, electronic textbooks, electronic educational programs.

Постановка проблеми. Постійне зростання обсягу інформації в умовах інформатизації суспільства спричинило необхідність інтенсивного впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес

закладів вищої освіти. Означене завдання є актуальним у ході підготовки фахівців різного профілю, зокрема й дизайнерів. Нині відомі такі шляхи його реалізації, як застосування електронних засобів інформаційного супроводу: електронних підручників та навчальних посібників, електронного методичного забезпечення навчальних дисциплін, електронних засобів контролю знань студентів та оцінки якості засвоєння навчального матеріалу, електронних баз даних, призначених для інформаційної підтримки дисциплін тощо.

Проте, як засвідчує практика, електронні засоби інформаційного супроводу ще недостатньо використовуються в ході навчання майбутніх дизайнерів. У зв'язку з цим стає важливою проблема вдосконалення методичних параметрів навчального процесу через поширення та урізноманітнення означених засобів.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Теоретичну основу для розв'язання виокремленої проблеми становлять праці вітчизняних та зарубіжних учених, присвячені питанням відповідності освіти вимогам суспільства (В. Андрущенко, С. Болл, Н. Бурбулес, Е. Гідденс, Ж. Делор, М. Згуровський, І. Зязюн, В. Кремень, Б. Лінгард, П. Скотт), модернізації освіти (Л. Горбунова, І. Добронравова, І. Єршова-Бабенко, В. Кизима, Н. Кочубей, Н. Кіященко, В. Цикін, В. Шевченко), інформатизації та комп'ютеризації освіти (О. Бульвінська, У. Герасимов, В. Кушерець, М. Романенко, Т. Скубашевська). Останній аспект конкретизується дослідниками в контексті використання комп'ютерних технологій у закладах вищої освіти (Ю. Барановський, П. Образцов, Н. Різун, Л. Савчук, Є. Холод).

Зважаючи на відносну новизну викладених представленими вище авторами положень і пропозицій, вважаємо за доцільне докладніше проаналізувати можливості інформатизації дизайн-освіти.

Мета статті – проаналізувати досвід та перспективи використання електронних засобів інформаційного супроводу в ході професійної підготовки дизайнерів.

Виклад основного матеріалу. За даними дослідників (П. Образцов, Н. Різун, С. Холод) застосування вищезазначених засобів значно підвищує результативність навчання студентів, оскільки забезпечує:

- одночасну активізацію декількох каналів сприйняття (передусім аудіального та візуального), що уможливило інтеграцію отриманої інформації з допомогою різних органів чуття;

- візуалізацію абстрактної інформації, що сприяє кращому її розумінню;

- відтворення алгоритмів складних процесів, що дає змогу простежити послідовність їх перебігу, глибше осягнути їх сутність.

Як бачимо, з допомогою електронних засобів інформаційного супроводу можна прискорити та полегшити процес отримання й обробки необхідної для вивчення інформації, ефективно впливати на розвиток пізнавальних якостей студентів.

Погоджуємося з П. Образцовим, що досягнення таких результатів стає можливим у разі відповідності використання означених засобів низці умов:

- *психологічних*, згідно з якими представлення навчального матеріалу повинне відповідати індивідуальним можливостям студентів (зокрема вербально-логічному та сенсорно-перцептивному рівням особистісного розвитку), а його виклад необхідно орієнтувати на тезаурус та лінгвістичну композицію певної вікової категорії й конкретний напрям професійної підготовки;

- *дидактичних*, які покликані забезпечити реалізацію можливостей комп'ютерної візуалізації навчальної інформації на основі дотримання повноти (цілісності) та неперервності дидактичного циклу навчання, системність і структурно-функціональну зв'язність презентації навчального матеріалу, досягнення інтерактивного характеру навчання;

- *методичних*, які базуються на врахуванні своєрідності конкретного навчального предмета, специфіки відповідної науки та її понятійного апарату, особливостей методів дослідження, можливостей реалізації сучасних методів обробки інформації і конкретизуються в таких позиціях, як: представлення навчального матеріалу з опорою на взаємозв'язок і взаємодію понятійних, образних і дієвих компонентів мислення; відображення системи термінів навчальної дисципліни у вигляді ієрархічної структури; надання студенту можливостей виконання різноманітних контролюючих тренувальних дій [4].

Завдяки своїм можливостям електронні засоби інформаційного супроводу можна використовувати у ході проведення всіх видів навчальних занять. Проаналізуємо декілька основних аспектів їх застосування.

Так, у зв'язку з обмеженістю в часі лектор у ході проведення лекції, як правило, характеризує лише основні поняття, дає студентам окремі вказівки та пояснення щодо змісту нового матеріалу. Логічно, що його візуалізація може сприяти як розширенню можливостей викладача в напрямі розширення обсягу інформації, так і підвищенню ефективності її сприйняття з боку студентів.

Викладач, який має доступ до комп'ютера, отримує замість дошки і крейди потужний інструмент для представлення матеріалу в різноманітних формах: текстовій, графічній, анімаційній, цифрового відео тощо. Як джерело ілюстративного матеріалу він використовує електронні документи на дисках чи HTML. При цьому, отримуючи інформацію в електронному

вигляді, студенти позбавлені необхідності ведення конспектів, а отже, можуть уважніше прислухатися до викладу лектором матеріалу.

Мультимедійні лекції можна використовувати в ході викладання всіх дисциплін, які входять до змісту професійної підготовки майбутніх дизайнерів: композиція, кольорознавство, історія мистецтв, дизайн, проектування; макетування і моделювання; теорія стилів тощо.

Отриманий нами досвід проведення таких лекцій з дисциплін «Композиція», «Історія мистецтв», «Теорія стилів» засвідчує їх можливості щодо активізації пізнавальної діяльності студентів, підвищення швидкості та якості засвоєння навчального матеріалу. Крім того, під час лекцій із застосуванням електронних засобів інформаційного супроводу ми констатували посилення емоційних реакцій студентів. Як зауважує П. Образцов, це явище зумовлене можливостями означених засобів створювати особливе навчальне середовище, в якому значно збільшується обсяг навчальної інформації у вигляді відеофрагментів, фотографій тощо, які мають сильніший за традиційний емоційний вплив на людину і сприяють кращому розумінню й запам'ятовуванню побаченого [4].

При цьому варто звернути увагу на потенційні можливості використання в ході мультимедійних лекцій різноманітних презентацій на великих екранах, текстової, аудіальної, графічної, анімаційної та інших видів інформації, яка слугує ефективним засобом ілюстрації розповіді й пояснень викладача.

Безумовно, результативність презентації залежить передусім від проведеної попередньої підготовки, яка вимагає:

- чіткого визначення цілей, завдань та типу заняття;
- формування структури заняття;
- виокремлення тих етапів заняття, на яких використовуватимуться електронні засоби інформаційного супроводу;

- обрання найбільш ефективних засобів (програм) та аналізу доцільності їх застосування;
- пошуку чи складання авторської програми у разі нестачі електронного ілюстративного матеріалу;
- визначення тривалості використання обраних засобів (з урахуванням дидактичної мети і завдань, а також чинних санітарних норм) та здійснення хронометражу заняття;
- коригування структури заняття відповідно до поставлених завдань, часових та санітарних норм.

Електронні засоби інформаційного супроводу за умов оптимальної підготовки та використання під час лекцій дають змогу:

- підвищити інформативність заняття;
- урізноманітнити спектр наочних засобів навчання;
- забезпечити доступність інформації для сприйняття завдяки презентації інформації у візуальному та слуховому різновидах;

- здійснити повтор основних положень матеріалу попередньої лекції або необхідних (зокрема ключових, складних чи цікавих) моментів поточної лекції;
- підвищити інтерес та увагу студентів (зокрема у фазі її закономірного зниження – через 25-30 хвилин після початку та в останні хвилини заняття) за допомогою естетично привабливих слайдів, анімації, звукового ефекту тощо;

- посилити мотивацію студентів щодо навчання;
- створити викладачам та студентам комфортні умови для роботи під час лекції.

Отримані сучасними дослідниками дані та наш особистий практичний досвід підтверджують доцільність використання охарактеризованих засобів у ході семінарських і практичних занять. При цьому варто підкреслити особливий ефект, що полягає в поступовому перетворенні електронного ресурсу з предмета навчальної діяльності студентів (щодо засвоєння знань про його специфіку, прийоми застосування) в засіб розв'язання різноманітних навчальних або професійних завдань, адже під час роботи невеликої групи студентів інформацію можна презентувати як на великому загальному екрані, так і на екранах моніторів персональних комп'ютерів. У такому випадку презентацію може проводити не лише викладач, а й студенти, що дає змогу урізноманітнити зміст роботи з інформацією, сприяє виробленню вмінь і навичок роботи з електронними засобами інформаційного супроводу.

Останнім часом у закладах вищої освіти багато уваги приділяється створенню й удосконаленню електронних підручників із різних дисциплін, навчальних програм, електронних тренажерів, які стають незамінними засобами навчання на заняттях та в ході самостійної підготовки завдяки забезпеченню обсягу наочності. Їх використання значно розширює можливості майбутніх дизайнерів у ході вивчення таких дисциплін, як «Історія мистецтва», «Інноваційні технології в проектуванні», «Брендинг», «Кольорознавство» та ін. Так, ознайомлення з програмою дає змогу краще спланувати свій час, визначити пріоритетні напрями самостійної роботи; електронний підручник являє собою сконцентрований в одному джерелі значний обсяг ілюстрованої інформації; самостійний тренінг сприяє зміцненню та систематизації здобутих студентом знань.

Як бачимо, вдаючись до цих засобів, студент отримує швидкий доступ до потужного джерела інформації, що дає змогу не лише покращити якість його теоретичної підготовки, а й вивільнити час для художньої діяльності, зекономити кошти, необхідні для придбання книг.

Електронні засоби інформаційного супроводу є незамінними в плані презентації різноманітних методичних рекомендацій та вказівок до вивчення навчальних дисциплін, а отже, сприяють підвищенню ефективності підготовки студентів до семінарських чи практичних занять, організації самостійної роботи, написання курсових, бакалаврських чи дипломних робіт. Їх цінність полягає в тому, що кожен студент може виконувати навчальні завдання самостійно, послідовно й поетапно. Це значно розширює межі самостійності навчальної діяльності, підвищує якість дистанційного навчання та навчання за індивідуальним планом.

Одним із компонентів електронного супроводу навчальної дисципліни є демонстрація навчальних фільмів. Використовуючи відеоредактори, можна досить швидко змонтувати потрібний фільм із відзнятих фрагментів, накласти звук на відеоряд і додати необхідні коментарі (субтитри). Звичайно, для створення навчального фільму потрібний дидактично доцільний якісний сценарій, який забезпечить логічний, послідовний та лаконічний (в умовах обмеження в часі) виклад навчального матеріалу.

Так, у ході професійної підготовки майбутніх дизайнерів ефективними є фільми, які використовуються для вивчення графічних редакторів, айдендики та брендингу. Вони дають можливість студентам

ознайомитися з усіма етапами створення художнього образу, раптово-векторних композицій, дизайн-макетів тощо.

Завдяки своїм можливостям метод демонстрації навчальних фільмів може бути використаний на лекції чи практичному занятті, під час самостійного вивчення дисципліни.

Насамкінець зазначимо, що використання електронних засобів інформаційного супроводу значно підвищує ефективність самостійної роботи студентів, важливість і частка якої нині суттєво збільшилася, адже пошукові системи уможливають швидкий пошук максимального обсягу необхідної інформації. Крім того, означені засоби спроможні вплинути на зміну форм студентської самостійної роботи, переорієнтувати її на застосування моделюючих навчальних програм, електронних енциклопедій, довідників, посібників.

Використання електронних засобів інформаційного супроводу є результативним і в ході проведення різноманітних форм контролю (поточного, проміжного, підсумкового). Так, наприклад, популярне сьогодні комп'ютерне тестування забезпечує можливість для досить швидкого здійснення одночасного контролю знань усієї групи студентів, знижуючи при цьому рівень їх емоційного напруження та підвищуючи в такий спосіб мотивацію навчальної діяльності.

Висновки. Таким чином, електронні засоби інформаційного супроводу дають можливість істотно підвищити ефективність професійної підготовки майбутніх дизайнерів, забезпечуючи їх різноманітним та якісним теоретичним, ілюстративним, довідниковим, рекомендаційним матеріалом, який можна використовувати як під час проведення різних форм занять, так і в ході самостійної роботи. Їх використання уможлиблює прискорення пошуку й отримання необхідної для навчання інформації, економію часу і коштів, полегшує сприйняття навчального матеріалу, сприяє його розумінню та виробленню необхідних для майбутньої професійної діяльності дизайнера вмінь і навичок.

Перспективними вбачаємо подальші дослідження проблем удосконалення комп'ютерних технологій навчання, систематизації електронного методичного забезпечення навчальних дисциплін, що входять до змісту професійної підготовки фахівців означеної сфери, використання електронних засобів інформаційного супроводу з метою творчої активізації студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барановский Ю. С. Информационные инновационные технологии в профессиональном образовании : учеб. пос. / Ю. С. Барановский. – Краснодар : Изд-во КубГТУ, 2001. – 369 с.
2. Гуревич Р. С. Информационно-телекоммуникаційні технології в освіті / Р. С. Гуревич // Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кременя. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 364–365.
3. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес : матеріали до першої лекції / уклад. М. Ф. Степко, Я. Я. Болубаш, К. М. Лемківський, Ю. В. Сухарніков ; відповід. ред. М. Ф. Степко. – К. : НМЦВО, 2004. – С. 15.
4. Образцов П. И. Дидактические аспекты эффективного применения компьютерных средств обучения в вузе : сб. науч. трудов ученых Орловской области / П. И. Образцов. – Орел : Орел. ГТУ, 1996. – Вып. № 2. – С. 468–475.

Дата надходження до редакції: 14.02.2018 р.